

TATABÁNYA '85

Higgadság, intelligencia, nyugalom jellemezte a VI. országos szakszervezeti színjátszó-találkozót. Ezúttal is Tatabányán zajlott le június 20—23. között, tizenegy meghívott együttes részvételével. Jellemzőek a fent említett tulajdonságok a színpadi produkciókra, a szakmai tanácskozás hangvételére és a kitűnő szervezésre is. Az egykori, mostanában sokszor megszokásból is visszasírt „fesztiválhangulat” (Dinnyés- és Utassy-dalok éneklése, tisztelgés Che Guevara képe előtt) ugyan most sem jött létre, de fontosabb, hogy *valódi élményt* nyújtott az együttesek nagyobbik fele, s a produkciókat elmélyült felelősséggel és komoly-sággal elemző bírálói munka.

A szervezés tapintatából az első délután átestünk az olyan gyengébb produkciókon, mint a *kecskeméti és leninvárosi ipari tanulók Pirandello-adaptációja* és *Csokonai Dorottyájának* pódiumi változata vagy a *pécsi HVDSZ Színpad Kellér-kabaréja*. Csak a salgótarjáni Kohász Színpad *Tik-tak* című Móricz Zsigmond-tréfája szolgált örömmünkre a maga egyszerűségében, természetes színészi játékával. Zavaros és nehezen megfejtendő volt a debreceni UNIO mozgásszínházi kísérlete is. Am

a kevésbé sikeres együttesek sem jöttek ide hiába: komoly, elemző, segítő bírálatban volt részük. *Ascher Tamás* 50—50 perces elemzése a pécsiek Örkény-előadásáról és a Metró Színpad Ivanov-produkciójáról bírálói remeklés volt.

Tatabányai fesztiválhagyomány az *újság*. Cikkei már élesebb hangot ütöttek meg, belebelemartak produkciókba, a zsűribe és egyes zsűritagokba, néha még idézve a „régén volt” fesztiválhangulatot. De nem baj: a nyilvános szerepléssel együtt járnak ilyen megpróbáltatások. Sértődés lehetett, de sértegetés — mindennek ellenére — nem volt.

Az *első színházi élmény* a nyitó nap estéjén köszöntött

Széchenyi és az árnyak
(Tatai Tibor felvétele)

ránk: amikor a székesfehérvári VIDEOTON színjátszó csoport bemutatta **Eörsi Istvánnak** *Széchenyi és az árnyak* című történelmi játékát. Boldizsár Péter rendező a kétórás játékidőt hetven percre csökkentette, s ezzel tompította a darab hibáit: a szerző *túlintellektualizált magakelletését*, formalisztikus bravúrtörekvéseit. A gondolatok merész ívelése, szikrázó szellemessége vált az előadás gerincévé. Boldizsár színpadra állítása remekül elemzi a helyze-

A forgatókönyv

Ivanov

teket és az alakok drámai viszonyait, kitűnően teremt erőtereket a színen. Igazából egyetlen színjászója sem alkalmas az általa megjelenített figura ábrázolására — de ezt szinte másodperceken belül *elfelejtjük*; lenyűgöző előadás részesei leszünk. A pécsi *Nyitott*

Bohócok

Színpadal *Örkény István Forgatókönyv* című történelmi játékát rendezte meg Vincze János egy Örkény-trilógia (Pisti a vérzivatarban, Kulcskeresők) záródarabjaként. A *Forgatókönyv* alighanem a legösszetettebb Örkény-mű, nehezen kibogozható célzásokkal és áttételekkel. Vincze biztos kézzel fejt föl a szöveg mélyebb rétegeit is, bár néhol némileg egyszerűsít. Megítélésem szerint Örkény elképzelésében a Mester—Barabás párviadal nem ilyen egyér-

telmű cirkuszi térben játszódik. Örkény cirkusza áttételesebb annál, hogysem ennyire konkrét legyen, sőt megtoldassék Karinthy *Cirkuszának* hegedülő kisfiújával, aki ráadásul Fellini *Országútonjának* szentimentális dallamát is megszólaltatja. A lényeg mégis az, hogy Vincze és színjászói munkája nyomán fölsejlik Barabás alakjának többsíkúsága, a Mesterrel való szembesülés iker volta, s talán még 1944—1956 tragikus egymásra rímelésének titka is. Az együttes tagjai egytől egyig érettebb színészek lettek, beszédtechnikájuk, mozgáskultúrájuk fejlődött, s ezzel alkalmassá váltak ennek a nagyon összetett műnek a megszólaltatására.

A harmadik fontos előadás a budapesti Metró Színpad Ivanov-előadása volt. Amatőrközegben a lehetetlent kísértő vállalkozás e több rétegű Csehov-mű színrevitele, de *Mészáros Tamás* példaszerűen oldotta meg feladatát. Tudta, hogy valójában egyetlen színésze van, aki képes Ivanovot eljátszani. Rá — *Hollósi Gáborra* — építette a produkciót. Ennek szellemében húzta meg a szöveget,

megtartotta az eredeti mű külső tagoltságát (a négy felvonást), de két részben, 120 percben pörgette le az előadást. Az első rész döccent itt-ott, s nehezen bontakozott ki a rendezői elképzelés. A második rész (III—IV. felv.) azonban felgyorsult, művészi magasságba emelkedett, és egyre világosabban rajzolta ki a rendezői szándékot: a 38 éves férfi „lehettem volna, de már nem leszek” ma is időszerű tragédiáját. Mészáros puritán, feszült előadást teremtett, s ennek különös értéke az eltérő életkorú színjátszók együtt játszása. Nagy erénye lett az előadásnak a remekül alkalmazott csönd (szünetek, időnként istenkísértő halkságok). S ezeknek ellenpontjaként az erő, durvaság, kemény színek egyidejű kezelése is.

A mutatványosbódé
(Tatai Tibor felvétele)

Nem volt felhőtlen élmény, de jelentős színpadi tett a házigazdának, a tatabányai Bányász Színpadnak Bednar Bohócok előadása Lengyel Pál rendezésében. Két bohóc mindig ugyanannak az „erőszakembernek”, a főnöknek, gazdának a hálójába keveredik, s sehogy sem tudják uralma alól kiszabadítani sem magukat, sem kedves harmadikukat, a Leányt. Hasonló a mű dramaturgiája a régi viccéhez: a részeg a lakása helyett mindig ugyanabba a másik házba akar bemenni, ahonnan mindig

ugyanaz a házmester dobja ki. Végül a részeg türelmét vesztve fölkiált: — Hát én sehol sem lakom, maga meg mindenütt házmester! — Ilyen módon ütközik a két „jó bohóc” mindig ugyanabba a rosszba. Három remek színész (Pápai Ferenc, Török Ferenc, Kullai Zoltán) két órán át halmoz bravúrt bravúrra — kimerítően. Ha a rendező engedne megpihenni, megállni, lírába váltani, sokkal jobb előadás lenne!

Hasonlóan a túl erős rendezői jelenlét zavarja meg a zalaegerszegi Reflex Színpad érdekes elképzelésű és színvonalas megvalósítású Alekszandr Blok-előadását, a Mutatványosbódét is. Rendezője, Merő Béla évek óta törekszik a meyerholdi színház korszerű hazai alkalmazására, s a meyerholdi kísérlet útján ez

Tabarin
(Puskás Ildikó felvételei)

úttal talán a legszebb formavilágot tudja felépíteni. Negyven ember befogadására alkalmas selyemsátorban ülünk (Szegő György terve), és testközelben játszódnak a kimunkált előadás. Csak éppen a miért? marad homályban. Nem tudjuk, hogy játék és valóság, szerelem és halál, jó és rossz, erőszak és szabadság allegorikus párharca játszódik-e le szemünk előtt. A rendező többet tud a műről, mint amennyit nekünk elárul; sőt több jut az eszébe a műről, mint amiről minket tájékoztatni

képes. Így az előadás mesterkéntnek, kimódoltnak hatott. Nem csupán a történetről hagy tájékozatlanul, hanem önmagában esztétikus és hatásos ötleteiről sem ad magyarázatot: karnyújtásnyira tőlünk miért növekszik kétméteressé a leány, szerelmese miért jár gölyalábkon, miért lóg kötél a mutatványos nyakában? Fenntartásaim ellenére tetszett az előadás, mert kísérletezik, s próbálkozások nélkül nem halad előre a színházi művészet.

Még mindig vannak néhányan amatőrök, akik a Studió „K” név hallatán a Woyczekre ajzva ülnek be a nézőtérre, azután csalódottan tévoznak: ez nem az a Studió „K”, amely évekkkel ezelőtt az értelmes avantgarde lobogója volt. Fodor Tamás ezúttal Tabarin-trilógiát állított színpadra, amelyből a rendezőbizottság A megbékült ellenségek című farce-ot hívta meg Tatabányára. Ez az előadás valójában színésziskola, melyben helyzet- és figuraépítést, a komikus elemek stilizált használatát tanítja Fodor; egyszerű térben (két létra) és bravúros zenedramaturgiai segítséggel. A rendező már annyit tud a színházról és az emberről, hogy mer szerényen a háttérbe húzódva együtttest építeni, és a múlt szorító hagyományának is fittyet hányva, nyilvánosságra lépni vele. Tanulhatnak tőle azok a rendezők, akik görcsös bizonyításkényszerben a saját jelenlétüket helyezik előtérbe darab, színész, közönség rovására.

A VI. szakszervezeti színjátszó-találkozó munkatalálkozó volt, a szakmaiság adta meg a jelentőségét. A bírálók és a nézők egyaránt a látottakról beszéltek: darabokról, rendezők, színjátszók munkájáról. S ez figyelemre méltó magartás.